

DA

DA

DA

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 20.12.2010
KOM(2010) 774 endelig
Bilag A/Kapitel 10

Bilag A til

Forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING

om det europæiske national- og regionalregnskabssystem i Den Europæiske Union

BILAG A

Kapitel 10: Måling af pris- og mængdeændringer

- 10.01 I nationalregnskabssystemet udtrykkes samtlige strømme og beholdninger i monetære enheder. Den monetære enhed er den eneste fælles enhed, hvormed man kan værdiansætte de meget forskelligartede transaktioner, som optræder i nationalregnskabet, og beregne de relevante saldposter.

Problemet ved at anvende den monetære enhed som måleenhed er, at denne enhed hverken er stabil over tid eller en international standard. Et af de vigtigste formål med økonomisk analyse er at måle den økonomiske vækst i mængde mellem forskellige perioder. Det er derfor i forbindelse med ændringer i værdien af visse økonomiske aggregater nødvendigt at skelne mellem ændringer, der udelukkende skyldes prisændringer, og øvrige ændringer, som kaldes "mængdeændringer".

Økonomisk analyse omfatter endvidere geografiske sammenligninger, dvs. mellem forskellige nationale økonomier. Der fokuseres på internationale mængdesammenligninger på produktions- og indkomstniveau, men også priseniveauet er interessant. Det er derfor nødvendigt at opdele forskellene i værdien af økonomiske aggregater mellem landepar eller landegrupper i komponenter, som afspejler forskellene i mængde og forskellene i pris.

- 10.02 Når der er tale om tidsmæssige sammenligninger af strømme og beholdninger, er det vigtigt, at der lægges lige stor vægt på en præcis måling af prisændringer og af mængdeændringer. På kort sigt er iagttagelsen af prisudviklingen af lige så stor interesse som målingen af den udbudte og efterspurgte mængde. På længere sigt kan man ikke ved analysen af den økonomiske vækst se bort fra ændringer i de relative priser på de forskellige typer varer og tjenester.

Hovedformålet er ikke bare at tilvejebringe omfattende mål for pris- og mængdeændringer for hovedaggregaterne i nationalregnskabssystemet, men at samle et sæt af indbyrdes afhængige mål, som gør det muligt at gennemføre systematiske og detaljerede analyser af inflationen, den økonomiske vækst og de økonomiske udsving.

- 10.03 Det gælder generelt for geografiske sammenligninger, at der skal foretages præcise målinger for både mængde- og priskomponenterne i de økonomiske aggregater. Da spredningen mellem Laspeyres' og Paasches formler ofte er betydelig i geografiske sammenligninger, er Fischers indeksformel den eneste, der kan accepteres til dette formål.

- 10.04 Nationalregnskabet udmærker sig ved at tilvejebringe en passende ramme for opstillingen af et system af mængde- og prisindeks og sikre konsistensen i de statistiske data. Fordelene ved at anvende nationalregnskabet kan opsummeres som følger:

- a) På det begrebsmæssige plan betyder anvendelsen af et regnskabssystem, som dækker hele det økonomiske system, at man nødvendigvis må specificere priser og fysiske enheder på en sammenhængende måde for de forskellige produkter og for det økonomiske systems forskellige strømme. I et sådant system defineres pris- og mængdebegreberne for samme produktgruppe på en ensartet måde på såvel tilgangs- som anvendelsessiden.
- b) På det statistiske plan medfører anvendelsen af nationalregnskabssystemet, at en række betingelser skal være opfyldt målt i både løbende priser og mængde, og anvendelsen af systemet kræver normalt nogle justeringer, således at der sikres konsistens mellem pris- og mængdeoplysningerne.
- c) Udarbejdelsen af et integreret system af pris- og mængdeindeks som led i et nationalregnskabssystem giver desuden nationalregnskabsstatistikerne en ekstra kontrolmulighed. Hvis man forudsætter, at der er udarbejdet et afstemt system af tilgangs- og anvendelsestabeller i løbende priser, kan man ved at opstille sådanne afstemte tabeller i mængde automatisk aflede et system af implicitte prisindeks. En undersøgelse af pålideligheden af disse afledte indeks kan medføre revision og korrektion af tallene i mængde og i visse tilfælde endog af værdierne i løbende priser.
- d) Endelig giver anvendelsen af nationalregnskabet som ramme mulighed for at beregne pris- og mængdeændringer for visse saldoposter på kontiene, da disse pr. definition er afledt af andre elementer på kontiene.

10.05 Trods fordelene ved et integreret system baseret på balancen mellem tilgang og anvendelse for vare- og tjenestetransaktionerne totalt eller efter branche må det erkendes, at de således opnåede pris- og mængdeindeks ikke imødekommer alle behov eller besvarer alle spørgsmål vedrørende udviklingen i priser og mængder. De regnskabsmæssige krav og de valg, man træffer med hensyn til pris- og mængdeindeksformler, kan, hvor uundværlige de end måtte være ved opstillingen af et integreret system, undertiden vise sig at være til gene. Der er også behov for oplysninger for kortere perioder som f.eks. en måned eller et kvartal. I så fald vil det måske vise sig nyttigt at anvende andre former for pris- og mængdeindeks.

ANVENDELSESOMRÅDE FOR PRIS- OG MÆNGDEINDEKS I NATIONALREGNSKABET

10.06 Blandt de strømme, der optræder i nationalregnskabet i løbende priser, findes der nogle strømme - hovedsagelig vedrørende produkter - hvor sondringen mellem en prisændring og en mængdeændring kan sidestilles med sondringen på mikroøkonomisk plan. For mange andre strømme i systemet er det betydeligt vanskeligere at foretage en sådan sondring.

Når der er tale om strømme, som spænder over en gruppe elementære vare- og tjenestetransaktioner, hvor værdien af hver enkelt transaktion er lig med produktet af en række fysiske enheder og disses respektive pris pr. enhed, skal man blot vide, hvilke elementer der indgår i strømmen, for at kunne opgøre pris- og mængdeændringer over tid.

I tilfælde, hvor en strøm omfatter en række transaktioner inden for distribution og finansiell formidling samt saldoposter som f.eks. værditilvækst, er det vanskeligt eller endog umuligt direkte at opdele værdierne i løbende priser i pris- og mængdekomponenter, og særlige løsninger må derfor anvendes.

Der er desuden behov for at måle den reale købekraft for en række aggregater som f.eks. aflønning af ansatte, husholdningernes disponible indkomst eller nationalindkomsten. Det kan f.eks. ske ved at deflatere dem med prisindekset for de varer og tjenester, der kan købes for dem.

- 10.07 Formål og fremgangsmåde ved opgørelse af den reale købekraft for indkomstskøn er forskellige fra de tilfælde, hvor man skal deflatere varer, tjenester og saldoposter. Til strømme af varer og tjenester kan man opstille et integreret system af pris- og mængdeindeks, som giver et konsistent grundlag for måling af økonomisk vækst. Når indkomststrømme skal opgøres i reale værdier, anvendes prisindeks, som ikke er direkte forbundet med indkomststrømmen. Den pris, der vælges til måling af indkomstvækst kan således variere alt efter formålet med beregningen. Der er ikke fastsat nogen enhedspris i det integrerede pris- og mængdeindekssystem.

Det integrerede system af pris- og mængdeindeks

- 10.08 En systematisk opdeling af ændringerne i værdierne i løbende priser i deres bestanddele "prisændringer" og "mængdeændringer" er begrænset til strømme, der repræsenterer transaktioner, som er registreret på kontiene for varer og tjenester og i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Opdelingen foretages både for data vedrørende de enkelte brancher og produkter og for data vedrørende den samlede økonomi. Strømme, der er saldoposter, f.eks. værditilvækst, kan ikke direkte opdeles i pris- og mængdekomponenter. Dette kan kun gøres indirekte ved hjælp af de relevante strømme af transaktioner.

Når man anvender nationalregnskabssystemet, skal der ved beregningen af dataene tages hensyn til følgende to betingelser:

- a) Saldoen på kontoen for varer og tjenester skal for en hvilken som helst periode på to år opgøres i både faste og løbende priser.
- b) I den samlede økonomi skal hver strøm være lig med summen af de tilsvarende strømme for de forskellige brancher.

En tredje betingelse, som ikke følger af anvendelsen af nationalregnskabssystemet, men som er resultatet af et bevidst valg, er, at

enhver ændring i værdien af transaktioner enten skal opfattes som en prisændring eller som en mængdeændring, eller en kombination af disse.

Er disse tre betingelser opfyldt, betyder værdiansættelsen af kontiene for varer og tjenester og produktionskontiene i mængde, at der kan udledes et integreret pris- og mængdeindekssystem.

10.09 Til opbygningen af et sådant integreret indekssystem kræves følgende poster:

Produkttransaktioner

Produktion	P.1
Markedsmæssig produktion	P.11
Produktion til eget brug	P.12
Ikke-markedsmæssig produktion	P.13
Forbrug i produktionen	P.2
Udgifter til forbrug	P.3
Udgifter til individuelt forbrug	P.31
Udgifter til kollektivt forbrug	P.32
Faktisk forbrug	P.4
Faktisk individuelt forbrug	P.41
Faktisk kollektivt forbrug	P.42
Bruttoinvesteringer	P.5
Faste bruttoinvesteringer	P.51
Lagerændringer	P.52
Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande	P.53
Eksport af varer og tjenester	P.6
Eksport af varer	P.61
Eksport af tjenester	P.62
Import af varer og tjenester	P.7
Import af varer	P.71
Import af tjenester	P.72
Produktskatter og -subsidier	
Produktskatter ekskl. moms	D.212 og D.214
Produktsubsidier	D.31
Moms	D.211

Saldoposter

Værditilvækst	B.1
Bruttonationalprodukt	B.1*g

Andre pris- og mængdeindeks

10.10 Foruden ovennævnte pris- og mængdemål kan nedenstående aggregater opdeles i egne pris- og mængdekomponenter. Der kan være forskellige formål med denne opdeling.

Lagerbeholdninger ved henholdsvis begyndelsen og slutningen af hver periode må eventuelt opgøres i mængde for at nå frem til aggregaterne for statuskontoen. Beholdningen af producerede faste aktiver skal opgøres i mængde, for at man kan beregne kapitalkoefficienterne og have et grundlag for beregning af realkapitalforbruget i faste priser. Aflønning af ansatte kan beregnes i mængde til brug for måling af produktiviteten og i nogle tilfælde også for at opgøre produktionsværdien som summen af omkostningerne i

faste priser. Forbrug af fast realkapital og andre produktionsskatter og - subsidier skal også opgøres i mængde, når man beregner omkostninger i mængde.

- 10.11 Aflønning af ansatte er en bestanddel af indkomsten. Med henblik på at måle købekraften kan aflønning af ansatte værdiansættes i reale værdier ved at deflatere med et indeks, der afspejler priserne på de produkter, de ansatte køber. Også andre bestanddele af indkomsten, som f.eks. husholdningernes disponible indkomst og nationalindkomsten, kan måles i reale værdier på samme generelle måde.

GENERELLE PRINCIPPER FOR BEREGNING AF PRIS- OG MÆNGDEINDEKS

Definition af priser og mængder for markedsmæssige produkter

- 10.12 Der kan kun beregnes mængde- og prisindeks for variabler, som har pris- og mængdeelementer. Begreberne pris og mængde hænger nøje sammen med begrebet homogene produkter, dvs. produkter, for hvilke der kan defineres enheder, der alle betragtes som ækvivalente, og som derfor kan omsættes til samme monetære værdi. Det er således muligt at definere prisen på et homogent produkt som det pengebeløb, til hvilket hver enhed af produktet kan omsættes.

For hver strøm af homogene produkter, f.eks. produktion, kan man således definere en pris (p), en kvantitet (q) svarende til antallet af enheder og en værdi (v), som defineres ved ligningen:

$$v = p \times q$$

Kvalitet, pris og homogene produkter

- 10.13 En anden måde at definere et homogent produkt på er at sige, at det består af enheder af samme kvalitet.

Homogene produkter spiller en væsentlig rolle i nationalregnskabet. Produktionen værdiansættes til en basispris, der bestemmes af markedet på det tidspunkt, hvor den finder sted, dvs. meget ofte inden den sælges. De producerede enheder skal derfor værdiansættes, ikke til den pris, de reelt vil blive solgt til, men til den pris, til hvilken tilsvarende enheder sælges på tidspunktet for produktionen af de pågældende enheder. Dette kan kun gøres konsekvent for homogene produkter.

- 10.14 I praksis kan to enheder af et produkt med identiske fysiske karakteristika dog blive solgt til forskellige priser af to grunde:
- a) To enheder med identiske fysiske karakteristika kan betragtes som ikke-ækvivalente, hvis de sælges forskellige steder, på forskellige tidspunkter eller på forskellige betingelser. I så fald skal de pågældende enheder betragtes som forskellige homogene produkter.

- b) To enheder med identiske fysiske karakteristika kan sælges til forskellige priser på grund af manglende information, begrænset valgfrihed eller eksistensen af parallelle markeder. I så fald skal de pågældende enheder betragtes som værende samme homogene produkt.

Et homogent produkt kan således defineres som et produkt, hvoraf samtlige enheder ville blive solgt til samme pris på et marked med fuldkommen konkurrence. Er der ikke fuldkommen konkurrence, defineres det homogene produkts pris som gennemsnitsprisen for enheder af det. I nationalregnskabet er der følgelig én og kun én pris for hvert homogent produkt, således at man kan anvende generelle regler for værdiansættelse af produkter.

- 10.15 Manglende information betyder, at køberen måske ikke er korrekt informeret om prisforskellene og derfor kommer til at købe til højere priser. Dette - eller det modsatte - kan endvidere ske, når individuelle købere og sælgere forhandler eller tinger om en pris. Dog må forskellen mellem gennemsnitsprisen for en vare, der købes på et marked eller i en basar, hvor der ofte tinges om prisen, og prisen for den samme vare solgt i en anden type detailforretning, f.eks. et stormagasin, normalt behandles som en kvalitetsforskel på grund af de forskellige salgsbetingelser.

- 10.16 Prisdiskriminering betyder, at en sælger har mulighed for at kræve forskellige priser af forskellige kategorier af købere for identiske varer og tjenester, der sælges under nøjagtig samme vilkår. I sådanne tilfælde er der ingen eller kun begrænset valgfrihed for en køber, der hører til en særlig kategori. Ifølge det vedtagne princip er der tale om prisdiskriminering, når der opkræves forskellig pris for identiske enheder, der sælges under nøjagtig samme vilkår på et klart afgrænset marked, dvs. når der opkræves forskellige priser for samme homogene produkt. Prisvariationer som følge af sådan diskriminering er ikke mængdeforskelle.

Mulighed for videresalg af varer på et bestemt marked betyder, at prisdiskriminering for sådanne produkter i de fleste tilfælde kan forventes at være ubetydelig. Eventuelle prisforskelle på varer kan normalt fortolkes som begrundet i manglende information eller eksistensen af parallelle markeder.

I servicebrancherne, f.eks. inden for transport, kan producenterne tilbyde lavere priser til grupper af enkeltpersoner med typisk lavere indkomster som f.eks. pensionister eller studerende. Hvis disse personer frit kan vælge, hvornår de ønsker at lade sig transportere, betragtes det som prisdiskriminering. Hvis de derimod får lov til at betale de lavere priser på betingelse af, at de kun benytter transportmidlerne på visse tider af dagen, f.eks. uden for myldretiden, tilbydes de en transport af lavere kvalitet, eftersom transport med og uden betingelser kan betragtes som forskellige homogene produkter.

- 10.17 Der kan være flere forklaringer på eksistensen af parallelle markeder. Enten er udbuddet til den lave pris for lille til, at køberne kan få dækket deres behov og derfor må gå på et sekundært, parallelt marked, hvor priserne er

højere. Eller der kan forekomme et parallelt marked, hvor sælgeren har mulighed for at undgå bestemte afgifter og derfor kan sælge billigere.

- 10.18 Hvis kvalitet således defineres som alle de karakteristika, der er fælles for alle enheder af et homogent produkt, beror kvalitetsforskelle på følgende faktorer:
- a) fysiske karakteristika
  - b) forskellige leveringssteder
  - c) levering på forskellige tider af døgnet eller af året
  - d) forskelle i salgsbetingelser eller i de forhold eller de omstændigheder, under hvilke varerne eller tjenesterne leveres.

Faste priser og mængde

- 10.19 Introduktionen af begrebet mængde i nationalregnskabet udspringer af ønsket om at fjerne virkningerne af prisvariationer i værdier udtrykt i monetære enheder og kan således betragtes som en udvidet anvendelse af begrebet kvantitet for grupper af produkter. For et givet homogent produkt giver ligningen $v = p \times q$ mulighed for, at en ændring i værdi over tid kan opdeles i en prisændring og en mængdeændring. I praksis er der dog for mange homogene produkter til, at de kan behandles individuelt, så nationalregnskabsstatistikere er nødt til at arbejde på et mere aggregeret niveau. På dette aggregerede niveau er ligningen $v = p \times q$ imidlertid ikke længere anvendelig, for selv om det er muligt at aggregere værdier, giver det ikke mening at aggregere kvantiteter med henblik på at udlede priser.
- 10.20 Der findes dog en simpel metode til opdeling af værdiændringen for et sæt homogene produkter mellem to perioder, hvoraf den ene betragtes som basisperioden og den anden som den løbende periode. Virkningerne af prisændringen kan udlignes ved at beregne, hvilken værdi det pågældende sæt produkter ville have haft, hvis priserne ikke havde ændret sig, dvs. ved at anvende basisperiodens priser på den løbende periodes kvantiteter. Denne værdi i faste priser definerer begrebet mængde.

Værdien af et sæt produkter i den løbende periode kan således udtrykkes som:

$$v^1 = \sum_i p_i^1 \times q_i^1$$

hvor eksponenten 1 refererer til den løbende periode og indekset i til et specifikt homogent produkt. Mængden (Volume) af det pågældende sæt produkter i den løbende periode bestemmes således i forhold til basisperioden ved formlen:

$$Volume = \sum_i p_i^0 \times q_i^1$$

hvor eksponenten 0 refererer til basisperioden. Ved at sammenligne mængden af sættet af produkter i den løbende periode med disses samlede værdi i basisperioden kan man måle en ændring, som ikke er påvirket af prisvariationer. Et mængdeindeks kan således beregnes ved formlen:

$$IVol^1 = \frac{\sum_i p_i^0 \times q_i^1}{\sum_i p_i^0 \times q_i^0}$$

Det således beregnede mængdeindeks er et Laspeyres-mængdeindeks, hvor hvert enkelt basisindeks er vægtet med den andel af basisproduktet, der indgår i den samlede værdi for basisperioden.

Når man har defineret mængdebegrebet, kan man analogt med ligningen $v = p \times q$ definere et prisindeks (ikke en pris). Prisindekset beregnes således som forholdet mellem værdien i den løbende periode og mængden, dvs. ved formlen:

$$IP^1 = \frac{\sum_i p_i^1 \times q_i^1}{\sum_i p_i^0 \times q_i^1}$$

Dette indeks er et Paasche-prisindeks, hvor hvert enkelt basisindeks er vægtet med den andel af basisproduktet, der indgår i den samlede værdi i den løbende periode.

De således beregnede mængde- og prisindeks tilfredsstiller ligningen:

Værdiindeks = prisindeks x mængdeindeks.

Denne ligning er en mere generel udgave af ligningen $v = p \times q$ og giver mulighed for at opdele en hvilken som helst ændring i værdien af et sæt produkter i en mængdeændring og en prisændring.

Ved mængdeberegningen vægtes kvantiteterne med priserne i basisperioden, således at resultatet afhænger af prisstrukturen. Prisstrukturen ændrer sig sandsynligvis mindre over korte perioder end over lange perioder. Mængde beregnes derfor kun for to på hinanden følgende år, dvs. i det foregående års priser.

Til sammenligninger over længere perioder beregnes der først Laspeyres-mængdeindeks og Paasche-prisindeks i forhold til det foregående år, hvorefter der beregnes kædeindeks.

- 10.21 De største fordele ved at anvende Paasche-prisindeks og Laspeyres-mængdeindeks er den nemme fortolkning og beregning samt værdiernes additivitet i tilgangs- og anvendelsesbalancerne.

- 10.22 Kædeindeks har den ulempe, at mængderne ikke er additive, således at de ikke kan anvendes i afstemningsprocedurerne for produkter baseret på tilgangs- og anvendelsestabeller.
- 10.23 De ikke-additive mængdedata beregnet ved hjælp af kædeindeks skal offentliggøres uden nogen form for korrektion. Denne metode er gennemskuelig og anskueliggør problemets omfang over for brugerne. Dette udelukker dog ikke muligheden af, at der kan være forhold, under hvilke de ansvarlige for udarbejdelsen af dataene måske vil foretrække at fjerne afvigelserne for at forbedre den samlede konsistens af dataene. Når basisårsværdier ekstrapoleres med kædemængdeindeks, er det nødvendigt at forklare brugerne, hvorfor der ikke er nogen additivitet i tabellerne.
- 10.24 Da det i praksis er umuligt at måle priser og mængder for alle homogene produkter i en økonomi, beregnes der mængde- eller prisindeks ved hjælp af stikprøver af repræsentative homogene produkter ud fra den antagelse, at mængder og priser for produkter, som ikke indgår i stikprøven, ændrer sig på samme måde som for stikprøvegennemsnittet. Det er derfor nødvendigt at anvende en produktnomenklatur, der er så detaljeret som muligt, således at hvert identificeret produkt har størst mulig grad af homogenitet, uanset i hvor detaljeret form de endelige resultater skal offentliggøres.
- 10.25 Da ligningen forbinder værdi-, pris- og mængdeindeks, skal der kun beregnes to indeks. Værdiindekset følger sædvanligvis direkte af en sammenligning mellem de samlede værdier for den løbende periode og basisperioden. Derefter vælger man at beregne enten et prisindeks eller et mængdeindeks. I de fleste tilfælde bliver den antagelse om parallelle ændringer, der ligger til grund for metoden, i højere grad bekræftet for priser end for mængder, fordi priserne på forskellige produkter ofte påvirkes betydeligt af visse fælles faktorer såsom råvare- og lønomkostninger. I så fald skal prisindekset beregnes ved hjælp af en stikprøve af produkter, hvis kvalitet er konstant over tid, og hvor kvaliteten ikke alene bestemmes af produktets fysiske karakteristika, men også af salgsbetingelserne, jf. ovenfor. På denne måde vil alle variationer i den samlede værdi, der skyldes strukturændringer blandt de forskellige produkter, fremstå som mængdevariationer, ikke som prisvariationer. I nogle tilfælde vil det dog være nemmere at beregne et mængdeindeks og deraf udlede et prisindeks. Undertiden kan det endog være at foretrække at beregne værdiindekset på grundlag af et prisindeks og et mængdeindeks.

Nye produkter

- 10.26 Den ovenfor beskrevne metode til beregning af pris- og mængdeindeks bygger på den antagelse, at produkterne eksisterer i begge de på hinanden følgende år. Det er imidlertid et faktum, at mange produkter kommer til og andre forsvinder fra det ene år til det andet, hvilket skal erindres i forbindelse med pris- og mængdeindeks. Når mængde bestemmes ved hjælp af priserne fra det foregående år, er der ingen særlige vanskeligheder forbundet med produkter, som eksisterede det foregående år, men som ikke længere eksisterer i det løbende år, da de blot knyttes til en kvantitet på nul i det

løbende år. Nye produkter udgør et større problem, da det ikke er muligt at opgøre det foregående års pris for et produkt, der ikke fandtes.

I et sådant tilfælde er der to metoder til opgørelse af prisen i det foregående år: I den ene metode antages prisen for det nye produkt at ændre sig på samme måde som prisen for andre, lignende produkter, og i den anden søges det direkte beregnet, hvad prisen for det nye produkt ville have været, hvis det havde eksisteret i basisperioden. Den første metode går ganske enkelt ud på at anvende et prisindeks beregnet på grundlag af en stikprøve af homogene produkter, som eksisterer i begge de på hinanden følgende år, hvilket i praksis er den metode, der anvendes i forbindelse med de fleste nye produkter, da der som regel er for mange nye produkter til, at de kan angives eksplicit, især hvis man anvender definitionen af homogene produkter i snæver forstand. I forbindelse med den anden metode er de mest almindelige fremgangsmåder den hedoniske metode, der består i at bestemme prisen for et produkt på grundlag af dets vigtigste karakteristika, og inputmetoden, der anvender et produkts omkostninger til at beregne dets pris.

Nye produkter har særlig betydning på bestemte områder. Mange kapitalgoder produceres kun i et eksemplar og fremstår derfor som nye produkter. Det samme gælder mange tjenester, der aldrig ydes på nøjagtig samme måde, f.eks. forsknings- og udviklingstjenester.

- 10.27 Når der er tale om levering af tjenester, er det ofte vanskeligere at pege på de karakteristika, der kendetegner de fysiske enheder, og der kan være uenighed om, hvilke kriterier der skal lægges til grund. Dette kan gælde store brancher som finansiel formidling, engros- og detailhandel, tjenester leveret til virksomheder, uddannelse, forskning og udvikling, sundhed og fritid. I håndbogen om måling af priser og mængder i nationalregnskaber gøres der rede for, hvordan man vælger fysiske enheder for disse aktiviteter.

Principper for ikke-markedsmæssige tjenester

- 10.28 Ved udarbejdelsen af et komplet pris- og mængdeindekssystem, som dækker den samlede tilgang og anvendelse af varer og tjenester, støder man på en særlig vanskelighed, når det gælder måling af produktionen af ikke-markedsmæssige tjenester. Disse tjenester adskiller sig fra markedsmæssige tjenester derved, at de ikke sælges til en markedspris, og at deres værdi i løbende priser opgøres som summen af de påløbne omkostninger. Disse omkostninger er forbrug i produktionen, aflønning af ansatte, andre skatter minus subsidier på produktionen og forbrug af fast realkapital.
- 10.29 Da der ikke findes nogen pris pr. enhed fra den almindelige omsætning, kan man betragte omkostningen pr. enhed ved en ikke-markedsmæssig tjeneste som værende lig med prisen. Faktisk svarer prisen for et markedsmæssigt produkt til de udgifter, køberen må afholde for at overtage det, mens omkostningen pr. enhed ved en ikke-markedsmæssig tjeneste svarer til de udgifter, samfundet må afholde for at kunne gøre brug af den. Når det er muligt at fastlægge kvantumsenheder for ikke-markedsmæssige tjenester, er

det også muligt at anvende de ovenfor anførte generelle principper for beregning af mængde- og prisindeks.

Det er almindeligvis muligt at fastlægge kvantumsenheder for ikke-markedsmæssige tjenester, der forbruges individuelt, f.eks. undervisnings- og sundhedstjenester, hvoraf følger, at de generelle principper skal anvendes rutinemæssigt i forbindelse med sådanne tjenester.

Den metode, der består i at beregne mængden ved at anvende det foregående års enhedsomkostninger på det løbende års kvantiteter, kaldes outputmetoden.

- 10.30 Det er imidlertid vanskeligt at fastlægge kvantumsenheder for kollektive ikke-markedsmæssige tjenester som f.eks. tjenester i forbindelse med offentlig forvaltning og service, retsvæsen og forsvar. Her skal der derfor anvendes andre metoder analogt med den generelle metode. Denne metode bestemmer mængde på grundlag af faste priser, dvs. at den bestemmer mængde som de udgifter, køberne skulle have afholdt, hvis priserne ikke havde ændret sig. Denne bestemmelsesmetode kan anvendes, når det ikke er muligt at fastlægge en kvantumsenhed, forudsat at den ikke anvendes på en enhed af produktet, men på de samlede udgifter. Da værdien af en ikke-markedsmæssig tjeneste bestemmes af omkostningerne ved tjenesten, er det således muligt at beregne mængden som værdien af omkostningerne i basisperiodens priser, dvs. som værdien af forbrug i produktionen, aflønning af ansatte, andre skatter minus subsidier på produktion og forbrug af fast realkapital i de priser, der var gældende i basisperioden. Denne metode kaldes inputmetoden. Beregningen i faste priser af aflønning af ansatte, forbrug af fast realkapital og produktionsskatter og –subsidier beskrives i det følgende.

Selv i de mest gunstige tilfælde, hvor ikke-markedsmæssige tjenester forbruges individuelt, som f.eks. undervisning og sundhed, er det ikke altid nemt at identificere homogene produkter. Disse tjenesters karakteristika er nemlig sjældent præcise nok til, at det med sikkerhed kan fastslås, om to forskellige tjenesteenheder skal betragtes som ækvivalente eller ej, dvs. som værende et og samme homogene produkt eller to separate produkter. Nationalregnskabsstatistikere kan anvende to ækvivalenskriterier:

- a) Kriteriet omkostninger pr. enhed går ud på, at to enheder af ikke-markedsmæssige tjenester betragtes som ækvivalente, hvis omkostningerne pr. enhed er de samme. Dette kriterium beror på den antagelse, at dem, der kollektivt nyder godt af offentlige tjenester, også er dem, der indfører dem og betaler for dem. For eksempel beslutter borgerne via deres repræsentanter at indføre offentlige tjenester og betaler for dem over skatterne. På disse vilkår kan borgerne ikke forventes at betale forskellige priser for tjenesteenheder, som de anser for at være ækvivalente. Efter dette kriterium skal to tjenesteenheder til forskellig pris derfor betragtes som forskellige produkter, og et ikke-markedsmæssigt homogent produkt er karakteriseret ved ensartede enhedsomkostninger.

- b) Resultatkriteriet går ud på, at to enheder af ikke-markedsmæssige tjenester betragtes som ækvivalente, hvis resultatet er det samme. Dette kriterium beror på den antagelse, at der kan være forskellige omkostninger ved produktionen af to tjenesteenheder, selv om borgerne betragter dem som ækvivalente, fordi de ikke foretager en fuldstændig verifikation af produktionsprocessen for de pågældende tjenester. Kriteriet omkostninger pr. enhed er da ikke længere relevant, og der skal i stedet anvendes et kriterium for de ikke-markedsmæssige tjenesters nytteværdi for samfundet.

Da resultatkriteriet ofte synes mere relevant, er der gjort en stor indsats for at udvikle metoder baseret på dette kriterium, og der arbejdes fortsat på at forbedre dem. I praksis fører disse metoder ofte til, at der i forbindelse med mængdeberegningen indføres justeringskoefficienter for kvantiteter. I så fald kaldes de "metoder med eksplicit kvalitetsjustering".

Det største problem ved gennemførelsen af disse metoder er definitionen og målingen af resultater. At kunne måle resultater forudsætter nemlig, at målsætningerne er veldefinerede, hvilket ikke er en selvfølge, når det gælder ikke-markedsmæssige tjenester. Hvilke målsætninger har f.eks. det offentlige sundhedsvæsen: at forbedre folkesundheden eller øge levetiden? Uden tvivl begge dele, men hvordan vægter man så de forskellige, ikke-ækvivalente målsætninger. Hvilken behandling er f.eks. den bedste, den, der gør det muligt at leve et ekstra år ved godt helbred, eller den, der gør det muligt at leve to ekstra år med dårligt helbred? Hertil kommer, at resultatskøn ofte er kontroversielle, jf. den i mange lande tilbagevendende kontrovers vedrørende forbedringen eller forringelsen af skoleelevernes niveau.

I betragtning af de begrebsmæssige vanskeligheder og det forhold, at der ikke er enighed om kvalitetsjusterede outputmetoder (baseret på resultater), er disse metoder i EU udelukket fra systemets hovedstruktur af hensyn til resultaternes sammenlignelighed. Disse metoder er forbeholdt frivillige supplerende tabeller, alt imens udredningen fortsætter. Inden for ikke-markedsmæssige sundheds- og undervisningstjenester skal beregningerne af produktion og forbrug i mængde således foretages på grundlag af direkte resultatskøn – uden kvalitetsjustering – ved at vægte de producerede kvantiteter med det foregående års enhedsomkostninger ved disse tjenester uden nogen form for kvalitetsjustering. Disse metoder skal anvendes på et tilstrækkeligt detaljeret niveau; minimumsniveauet fremgår af Eurostats håndbog om måling af priser og mængder i nationalregnskaber.

Selv om man generelt bør undgå at anvende inputbaserede metoder, kan man på sundhedsområdet anvende inputmetoden, når tjenesterne er så forskelligartede, at det er praktisk umuligt at identificere homogene produkter. Nationalregnskabsopgørelserne skal desuden ledsages af forklarende bemærkninger, der gør brugerne opmærksomme på målemetoderne.

Principper for værditilvækst og BNP

- 10.31 Værditilvæksten, som er saldoposten på produktionskontoen, er den eneste saldo, der indgår i det integrerede pris- og mængdeindekssystem. Det er dog på sin plads at understrege denne posts helt specielle karakter og den særlige betydning af de dertil knyttede mængde- og prisindeks.

Til forskel fra de forskellige vare- og tjenestestrømme kan værditilvæksten ikke henføres til en bestemt kategori af transaktioner. Derfor kan den ikke direkte opløses i en priskomponent og en mængdekomponent.

- 10.32 Definition:

Værditilvæksten i mængde defineres som forskellen mellem produktionen i mængde og forbrug i produktionen i mængde.

$$VA = \sum P(0) Q(1) - \sum p(0) q(1)$$

hvor P og Q er priser og mængder for produktion, og p og q er priser og mængder for forbrug i produktionen. Den teoretisk korrekte metode til beregning af værditilvæksten i mængde er dobbelt deflatering, dvs. at man deflaterer de to strømme på produktionskontoen (produktion og forbrug i produktionen) separat og derefter beregner saldoen mellem disse to nyværdiansatte strømme.

- 10.33 I nogle tilfælde, hvor de statistiske data er ufuldstændige eller ikke tilstrækkeligt pålidelige, kan det være nødvendigt at anvende en enkelt indikator. Findes der gode data om værditilvæksten i løbende priser, er et af alternativerne til dobbelt deflatering at deflatere den pågældende værditilvækst direkte med et prisindeks for produktionen. Det forudsættes derved, at priserne for forbrug i produktionen ændrer sig i samme takt som for produktionen. En anden mulig fremgangsmåde er at ekstrapolere værditilvæksten i basisåret med et mængdeindeks for produktionen. Dette mængdeindeks kan enten være beregnet direkte fra mængdedata eller ved at deflatere den pågældende værdi af produktionen med et passende prisindeks. Ved denne metode gås der således ud fra, at mængdeændringerne er de samme for produktionen og for forbrug i produktionen.

For visse servicebrancher for markeds- og ikke-markedsmæssige tjenester, som f.eks. finansiering, tjenester leveret til virksomheder eller forsvar, kan det være umuligt at opnå tilfredsstillende skøn over pris- og mængdeændringer for produktionen. I sådanne tilfælde kan bevægelser i værditilvæksten i mængde beregnes ved hjælp af ændringer i aflønning af ansatte efter faste lønsatser og forbrug af fast realkapital i faste priser. Ved sammenstillingen af dataene kan det være nødvendigt at anvende sådanne midler, også selv om der egentlig ikke er nogen grund til at antage, at arbejdsproduktiviteten forbliver uændret på kort eller lang sigt.

- 10.34 Mængde- og prisindeks for værditilvæksten er således væsensforskellige fra de tilsvarende indeks for vare- og tjenestestrømme.

Det samme gælder for pris- og mængdeindeks for aggregerede saldoposter som f.eks. bruttonationalproduktet. Sidstnævnte er lig med summen af samtlige værditilvækster — dvs. lig med de sammenlagte saldoposter — plus skatter minus subsidier på produkter, og kan fra en anden synsvinkel betragtes som værende saldoposten mellem endelig anvendelse i alt og import.

SÆRLIGE PROBLEMER VED ANVENDELSEN AF PRINCIPPERNE

- 10.35 Selv om det integrerede pris- og mængdeindekssystem egentlig er begrænset til vare- og tjenestetransaktioner, udelukker det dog ikke muligheden af at beregne mål for pris- og mængdeændringer for visse andre transaktioner.

Skatter og subsidier på produkter og import

- 10.36. Den ovenfor nævnte mulighed foreligger blandt andet i forbindelse med skatter og subsidier, som er direkte knyttet til mængden eller værdien af de varer og tjenester, som er genstand for transaktionerne. Af tilgangs- og anvendelsestabellerne fremgår værdierne af disse klart. Ved at anvende de nedenfor beskrevne regler er det muligt at nå frem til pris- og mængdemål for de kategorier af skatter og subsidier, der er registreret på kontiene for varer og tjenester, nemlig:

- a) produktskatter ekskl. moms (D.212 og D.214)
- b) produktsubsidier (D.31)
- c) moms (D.211).

- 10.37. I det enkleste tilfælde er der tale om skatter, som udgør et fast beløb pr. kvantumsenhed af det produkt, der er genstand for transaktionen. Provenuet fra en sådan skat er afhængig af:

- a) kvantiteten af de produkter, som har været genstand for transaktionen
- b) det beløb, der opkræves pr. enhed, hvilket svarer til skattesatsen.

Opdeling af værdiændringen i dens to bestanddele giver næppe anledning til vanskeligheder. Mængdeændringen tilvejebringes gennem ændringen i mængden af de beskattede varer. Prisændringen svarer til ændringen i det beløb, der opkræves pr. enhed, dvs. ændringen i skattesatsen.

- 10.38. Et hyppigere forekommende tilfælde er det tilfælde, hvor skatten udgør en vis procentdel af værdien af transaktionen. Provenuet fra en sådan skat er i så fald afhængig af:

- a) kvantiteten af de produkter, som har været genstand for transaktionen
- b) prisen på de produkter, som har været genstand for transaktionen
- c) skattesatsen (i procent).

Skattebeløbet pr. mængdeenhed findes altså ved at gange skattesatsen med produktets pris. Ændringen i provenuet fra en sådan skat kan også opsplittes i en mængdeændring, som svarer til udviklingen i mængden af de beskattede

produkter, og en prisændring, som svarer til udviklingen i skattebeløbet pr. mængdeenhed ($b \times c$).

- 10.39. Værdien af produktskatter ekskl. moms (D.212 og D.214) måles i mængde ved at gange basisårets skattebeløb pr. enhed med de producerede eller importerede kvantiteter eller ved at gange basisårets skattesatser med værdien af produktionen eller importen omregnet til basisårets priser. Man skal være opmærksom på, at skattebeløbene kan variere mellem de forskellige anvendelser. Dette er der taget hensyn til i tilgangs- og anvendelsestabellerne.
- 10.40. På samme måde måles værdien af produktsubsidier (D.31) i mængde ved at gange basisårets subsidiebeløb pr. enhed med de producerede eller importerede kvantiteter eller ved at gange basisårets subsidiesatser med værdien af produktionen eller importen omregnet til basisårets priser, idet der samtidig tages hensyn til, at der er forskellige subsidiebeløb for de forskellige anvendelser.
- 10.41. Produktmoms (D.211) beregnes — både i den samlede økonomi og i de forskellige brancher og for andre brugere — på nettobasis og vedrører kun ikke-fradragsberettiget moms. Denne defineres som forskellen mellem den moms, der faktureres på produkterne, og den moms, som brugerne af disse produkter kan trække fra. Alternativt er det også muligt at definere produktmoms som summen af alle ikke-fradragsberettigede beløb, som skal betales af brugerne.

Ikke-fradragsberettiget moms i faste priser kan beregnes ved at gange de i basisåret gældende momssatser med de i basisårets priser udtrykte strømme. Eventuelle ændringer i momssatsen for det løbende år vil følgelig give sig udtryk i prisindekset og ikke i mængdeindekset for den ikke-fradragsberettigede moms.

Den andel, som den fradragsberettigede moms udgør af den fakturerede moms, og dermed af den ikke-fradragsberettigede moms, kan variere:

- a) enten som følge af en ændring i fradragsmulighederne på grund af en ændring af skattelovene og skattereglerne med øjeblikkelig virkning eller med en vis tidsforskydning
- b) eller som følge af ændringer i anvendelsessammensætningen af produkterne (f.eks. en forøgelse af den del af anvendelserne, der nyder godt af fradragsmuligheden).

En ændring i værdien af den fradragsberettigede moms, som skyldes ændringer i fradragsmulighederne, vil efter den beskrevne metode blive behandlet som en ændring i skattebeløbet pr. enhed, hvilket også gælder for en ændring af momssatsen for den fakturerede moms.

På den anden side må en ændring i værdien af den fradragsberettigede moms, som skyldes en ændring i anvendelsessammensætningen, give sig udtryk i en

ændring i mængden af indgående moms. Denne ændring afspejler sig således i mængdeindekset for produktmomsen.

Andre skatter og subsidier på produktion

- 10.42. Behandlingen af andre produktionsskatter (D.29) og -subsidier (D.39) giver anledning til et særligt problem, da det pr. definition ikke er muligt at henføre dem direkte til enheder, der produceres. For ikke-markedsmæssige tjenester forværres dette problem af, at de kun anvendes, når det ikke er muligt at fastlægge kvantumsenheder. Det er dog som regel muligt at undgå denne vanskelighed ved at fastsætte andre skatter og subsidier på produktion i faste priser til det beløb, de ville have udgjort, hvis der generelt ikke havde været ændringer i skattereglerne og priserne i forhold til basisperioden. For eksempel kan ejendomsskatter eller skatter på anvendelsen af et aktiv opgøres i faste priser ved at anvende basisperiodens regler og aktivpriser på den løbende periode.

Forbrug af fast realkapital

- 10.43. Det er ikke særlig vanskeligt at opstille mængdemål for forbrug af fast realkapital, hvis man har tilstrækkelige oplysninger om sammensætningen af beholdningen af faste aktiver (kapitalapparatet). De fleste lande anvender i forbindelse med beregningen af forbrug af fast realkapital i løbende priser en metode, der er baseret på kumulerede investeringer (PIM-metoden), hvilket nødvendiggør beregningen af kapitalapparatet i faste priser. For at kunne gå fra værdiansættelsen i den oprindelige anskaffelsespris til en værdiansættelse i genanskaffelsespriser, må man først omregne værdien af kapitalgoder, som er erhvervet i løbet af forskellige perioder, til en ensartet værdi, dvs. til værdien i basisårets priser. De pris- og mængdeindeks, som anvendes til dette formål, vil også kunne anvendes til at beregne værdien i faste priser og prisindekset for forbrug af fast realkapital.

Når metoden med kumulerede investeringer ikke anvendes, kan man nå frem til ændringen i forbrug af fast realkapital i faste priser ved at deflatere værdien i løbende priser fordelt efter produkter med prisindeks for investeringer i disse produkter. I så tilfælde skal der tages højde for kapitalapparatets alderssammensætning.

Aflønning af ansatte

- 10.44. For at kunne måle mængden af input fra arbejdskraften kan man som kvantumsenhed for aflønning af ansatte anvende en times arbejde for en given type job og et givet kvalifikationsniveau. Ligesom for varer og tjenester må man skelne mellem forskellige kvaliteter og beregne mængdeforholdstal for den enkelte type arbejde. Prisen for hver type er den aflønning, der betales pr. time, som naturligvis kan variere efter typen af arbejde. Et mængdemål for udført arbejde kan beregnes som et vægtet gennemsnit af mængdeforholdstallene for forskellige typer arbejde, vægtet med værdierne af aflønning af ansatte i året forud eller i et fastsat basisår. Alternativt kan der beregnes et lønindeks for arbejde ved at beregne et vægtet

gennemsnit af de forholdsmæssige ændringer i timelønssatserne for forskellige typer arbejde, igen ved at anvende aflønning af ansatte som vægte. Beregnes mængdeindeks af Laspeyres-typen indirekte ved at deflatere ændringer i aflønning af ansatte i løbende priser med et indeks for gennemsnitlig ændring i timelønnen, skal sidstnævnte være et indeks af Paasche-typen.

Beholdninger af producerede faste aktiver og lagerbeholdninger

- 10.45. Det er nødvendigt at råde over data om mængder i det foregående års priser både for beholdninger af producerede faste aktiver og lagerbeholdninger. For de producerede faste aktivers vedkommende er sådanne data, som er nødvendige for at kunne beregne kapitalkoefficienterne, tilgængelige, hvis man anvender PIM-metoden. I andre tilfælde kan oplysninger om værdien af beholdningerne af aktiver indhentes fra producenterne, og der kan foretages en deflatering med de prisindeks, der bruges til faste bruttoinvesteringer, idet der tages hensyn til beholdningernes aldersstruktur.

Lagerændringer måles ved hjælp af værdien af lagertilgang minus summen af værdien af lagerafgang og værdien af eventuelle løbende tab af varer, der ligger på lager i en given periode. Mængder i det foregående års priser fås ved at deflatere disse komponenter. I praksis råder man dog sjældent over oplysninger om lagertilgang og -afgang; ofte er værdien af beholdningerne ved begyndelsen og slutningen af perioden de eneste tilgængelige oplysninger. I så fald vil det ofte være nødvendigt at antage, at der har været regelmæssig lagertilgang og -afgang i den løbende periode, således at gennemsnitsprisen for perioden kan betragtes som relevant for både tilgang og afgang. Beregningen af lagerændringen som differencen mellem værdien af lagertilgang og -afgang svarer ud fra denne forudsætning til beregningen af differencen mellem værdien af primolager og ultimolager. Dernæst kan man beregne lagerændringen i faste priser ved at deflatere primolager og ultimolager for at bringe dem i overensstemmelse med gennemsnitsprisen i basisperioden. Kender man lagerændringerne i kvantitet, kan man – under forudsætning af regelmæssig lagertilgang og lagerafgang – beregne lagerændringen i mængde ved at gange basisperiodens gennemsnitspris med lagerændringen i kvantitet.

MÅLING AF REALINDKOMST FOR DEN SAMLEDE ØKONOMI

- 10.46. Det er generelt ikke muligt at opdele indkomststrømme i en pris- og en mængdekomponent, og derfor kan mål for pris og mængde ikke defineres på samme måde som for produktstrømmes og -beholdningers vedkommende. Indkomststrømme kan kun måles i reale værdier, hvis man vælger en særlig kurv af varer og tjenester, som indkomsten sædvanligvis bruges til, og anvender prisindekset for denne kurv som deflator for løbende indkomster. Valget er altid vilkårligt i den forstand, at indkomst sjældent bruges specielt på indkøb i den pågældende periode. Noget af den spares eventuelt op til indkøb i senere perioder, eller indkøb i den pågældende periode kan være delvis finansieret fra tidligere opsparing.

- 10.47. Bruttonationalproduktet i det foregående års priser måler den samlede produktion (minus forbrug i produktionen) i mængde for hele økonomien. Residenters samlede realindkomst påvirkes ikke blot af denne produktionsmængde, men også af bytteforholdet mellem eksport og import fra udlandet. Forbedres bytteforholdet, skal der mindre eksport til for at betale for en given importmængde, således at varer og tjenester ved et givet niveau af indenlandsk produktion kan omfordeles fra eksport til forbrug eller investeringer.

Det reale bytteforholdskorrigerede bruttonationalprodukt kan udledes ved at lægge den såkaldte bytteforholdsgevinst til mængdetallene for bruttonationalproduktet. Bytteforholdsgevinsten eller eventuelt bytteforholdstabet defineres som:

$$T = \frac{X - M}{P} - \left[\frac{X}{P_x} - \frac{M}{P_m} \right]$$

dvs. nettoeksporten i løbende priser deflateret med et prisindeks P, minus forskellen mellem den deflaterede værdi af eksport og den deflaterede værdi af importen. Valget af en passende deflator P til de løbende vare- og tjenestebalancer bør overlades til de statistiske myndigheder i det enkelte land, idet der tages hensyn til det pågældende lands særlige forhold. Hvis der er usikkerhed med hensyn til valg af deflator, vil et gennemsnit af import- og eksportprisindeksene sandsynligvis udgøre en passende deflator.

Forskellige realindkomststaggater identificeres og defineres som vist i nedenstående tabel:

Bruttonationalproduktet i faste priser

plus bytteforholdsgevinst eller -tab fra ændringer i bytteforholdet

lig med det reale bytteforholdskorrigerede bruttonationalprodukt

plus reale primærindkomster fra udlandet

minus reale primærindkomster til udlandet

lig med den reale bruttonationalindkomst

plus reale løbende overførsler fra udlandet

minus reale løbende overførsler til udlandet

lig med real disponibel bruttonationalindkomst

minus forbrug af fast realkapital i faste priser

lig med real disponibel nettonationalindkomst.

For at kunne udtrykke de forskellige nationalindkomststaggeregater i reale værdier anbefales det at deflatere primære indkomster og overførsler fra og til udlandet med et indeks for indenlandsk endelig anvendelse, brutto. Real disponibel nationalindkomst skal udtrykkes netto ved at trække forbrug af fast realkapital i faste priser fra dens bruttoværdi.

GEOGRAFISKE PRIS- OG MÆNGDEINDEKS

- 10.48. Det forhold, at landene har forskellige prisniveauer og valutaer er et problem i forbindelse med geografiske sammenligninger af priser og mængder. De nominelle valutakurser er ikke egnede omregningsfaktorer ved sådanne sammenligninger, da de ikke i tilstrækkelig grad afspejler prisniveauforskelle, og fordi de ikke er tilstrækkelig stabile over tid.
- 10.49. I stedet anvendes købekraftspariteter (KKP'er). Købekraftspariteten defineres som det antal enheder af land B's valuta, der er nødvendig i land B for at købe det samme kvantum af varer og tjenester, som man med en enhed af land A's valuta vil kunne købe i land A. KKP'er kan således fortolkes som kursen på en kunstig valuta, der almindeligvis omtales som købekraftsstandard (KKS). Hvis land A's og B's udgifter udtrykt i nationale valutaer omregnes til KKS, udtrykker de tal, man opnår, samme prisniveau i samme valuta, så det bliver muligt at foretage mængdemæssige sammenligninger.
- 10.50. KKP'er for markedsmæssige varer og tjenester er baseret på internationale prisundersøgelser. Disse prisundersøgelser udføres samtidigt for en fælles stikprøve af produkter i alle de deltagende lande. De produkter, der indgår i stikprøven, er klart defineret ved deres tekniske karakteristika og andre variabler, der formodes at påvirke prisen, f.eks. monteringsomkostninger og salgsbetingelser. Der gives prioritet til stikprøveprodukternes sammenlignelighed, men der skal også tages hensyn til deres repræsentativitet på de nationale markeder. Ideelt set bør stikprøven være lige repræsentativ i alle de deltagende lande.
- 10.51. For ikke-markedsmæssige tjenesters vedkommende støder man ved geografiske sammenligninger på samme problem som ved tidsmæssige sammenligninger, da der ikke findes markedspriser i hverken det ene eller det andet tilfælde. Traditionelt har man anvendt en inputtilgang (eller en tilgang med inputomkostninger) ud fra den antagelse, at produktion er lig med summen af input. Ved denne tilgang, som indebærer direkte eller indirekte mængdesammenligninger af input, tages der ikke hensyn til forskelle i produktivitet. Derfor foretrækkes ligesom ved tidsmæssige sammenligninger metoder, der fokuserer enten på direkte måling af produktion eller på produktionspriser, som efterfølgende benyttes til deflatering af udgifterne, i det mindste for individuelle tjenester såsom undervisning og sundhed.
- 10.52. Ved beregningen af KKP'er anvendes samme indeksformler som ved beregningen af tidsmæssige indeks. I en bilateral kontekst med to lande, A og

B, kan det ene eller det andet land anvendes til at fastsætte vægtene. Set fra land A's synspunkt kan der beregnes et Laspeyres-indeks med vægte fra land A, ligesom der kan beregnes et Paasche-indeks, hvor der bruges vægte fra land B. Men hvis de to økonomier er strukturelt forskellige, kan spredningen mellem de to indeks være temmelig stor, og slutresultatet vil være kraftigt påvirket af valget af indeks. Til binære sammenligninger bør man derfor anvende et gennemsnit af de to i form af et Fisher-indeks.

- 10.53. Eksplícitte numeriske vægte findes normalt ikke for de enkelte stikprøveprodukter. Der anvendes derfor en form for implicit vægtning baseret på, om landene betragter et bestemt produkt som repræsentativt for det hjemlige forbrugsmønster eller ej. Det laveste aggregeringsniveau, for hvilket der findes numeriske vægte, kaldes basisgruppeniveauet.
- 10.54. Ved transitivitet forstås, at den direkte KKP mellem land A og C er lig med den indirekte KKP, der opnås ved at gange den direkte KKP mellem land A og B (eller ethvert andet tredjeland) med den direkte KKP mellem land B og C. Fisher-KKP'erne på basisgruppeniveau er ikke transitive, men man kan af disse udlede et sæt transitive KKP'er, der ligner de oprindelige Fisher-indeks ved til dette formål at anvende kriteriet med de mindste kvadrater. Ved at anvende den såkaldte Èltetö-Köves-Szulc-formel (EKS-formlen) minimerer man afvigelserne mellem de oprindelige Fisher-indeks og opnår et komplet sæt transitive KKP'er på basisgruppeniveau.
- 10.55. Det således fremkomne sæt transitive KKP'er for alle lande og alle basisgruppeniveauer aggregeres til det samlede BNP-niveau, idet udgifterne fra nationalregnskaberne anvendes som vægte. Aggregatet KKP'er på BNP-niveau eller enhver anden kategori kan anvendes ved beregningen af f.eks. reale udgifter og geografiske mængdeindeks. Ved at dividere en KKP med den nominelle valutakurs mellem to lande opnås et prisniveauindeks, der kan anvendes til sammenligning af landenes prisniveauer.
- 10.56. Kommissionen (Eurostat) er ansvarlig for beregningen af KKP'er for EU-medlemsstaterne i henhold til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1445/2007 af 11. december 2007 om fælles regler for indberetning af basisoplysninger om købekraftspariteter og for beregningen og offentliggørelsen heraf. I praksis foretages disse KKP-beregninger inden for et mere omfattende program for købekraftspariteter, som Eurostat og OECD koordinerer i fællesskab. De metoder, der anvendes i programmet, er beskrevet detaljeret i håndbogen "Eurostat-OECD Methodological manual on purchasing power parities".